

SZEGEDI TUDOMÁNYEGYETEM
IRODALOMTUDOMÁNYI DOKTORI ISKOLA

TÓTH SÁNDOR MÁTÉ

***„BELGRÁD! SOK VITÉZ LELKEKNEK /
FELEJTHETETLEN ÁRA / A CSÁSZÁRI CÍMEREKNEK /
HELLYT ENGEDSZ UTOLJÁRA!”***

**BELGRÁD 1789-ES VISSZAFOGLALÁSÁNAK EMLÉKEZETE A
NEOLATIN IRODALMI HAGYOMÁNYOK TÜKRÉBEN**

CÍMŰ DOKTORI (PHD) ÉRTEKEZÉS

TÉZISEI

TÉMAVEZETŐ:

DR. HABIL. LÁZÁR ISTVÁN DÁVID
EGYETEMI DOCENS

SZEGED
2019

I. AZ ÉRTEKEZÉS TÁRGYA ÉS CÉLKITŰZÉSEI

A hagyományosan Petrarcától datálható neolatin irodalom történetében kiemelt hely illeti meg a kelet-közép-európai régiót, ezen belül is hazánkat, hiszen sajátos történelmi és politikai helyzetünk miatt a *latinitas* utolsó nagy, a 18. században kezdődő fellángolásának időszaka egészen a 19. század közepéig éreztette hatását. E periódusnak a virágkorát a Habsburg Birodalomba betagozódott Magyar Királyság területén 1770–1820 közé tehetjük, amely időszak jelentős részében a latin nyelven írott munkák együtt, sőt sokszor összefonódva léteztek a nyelvújítás hatására lassan előretörő magyar nemzeti nyelvű művekkel. Az értekezés központi témája szintén a neolatin irodalomnak erre az utolsó virágkorára esik.

Értekezésünk egy igen nagy közéleti és irodalmi visszhangot kiváltó történeti eseménynek, II. József török háborújának (1787–1790), valamint Belgrád (Nándorfehérvár) harmadik és egyben utolsó visszafoglalásának (1789) neolatin irodalmi recepcióját vizsgálja, amely a *latinitas* hagyományait követő kultúra utolsó nagy magyarországi (illetve kelet-közép európai) periódusának 1770–1820 közé tehető virágkorára esett. Amellett, hogy az elmúlt másfél-két évtizedben jelentős előrelépésekről beszélhetünk, sajnos a mai napig e 18–19. századi korszak a legkevésbé feltárt időszaka a neolatin irodalom magyarországi történetének. Így nem meglepő, hogy a neolatin irodalmi hagyományokat követő szövegeket illetően sok vonatkozásban alapkutatásokról beszélhetünk, hiszen a dolgozatban is bemutatott latin nyelvű szövegek jelentős része nem rendelkezik modern kiadással, illetve a modern szakirodalom is nem, vagy csak érintőlegesen foglalkozott velük.

Munkánkban összesen tizenhárom latin nyelvű művet tárgyalunk, amelyek közül néhány alkotás hátterének, illetve a témánk előzményeinek vizsgálatához elengedhetetlen volt további, szintén a modern feldolgozást nélkülöző latin szövegeket bevonni. Emellett témánk reprezentálására kitekintésként további kilenc, némely esetben csak korabeli nyomtatványként elérhető magyar nyelvű költeményt mutatunk be. Dolgozatunk középpontjában a témát feldolgozó, két legjelentősebb latin nyelvű munka, nevezetesen Pray György *Taurunum* című kiseposza (1789) és az ekkor a bánáti Versecen élő Joachim Hödl elégiagyűjteményének (1792) hét elégiát tartalmazó első könyve áll. Emellett kiemelhetjük még Tertina Mihály *Carmen epicum* (1790) című művét, amelyről viszont azért szólunk rövidebben, mivel e munka már rendelkezik monografikus feldolgozással, illetve (részben saját gondozásban) modern szövegkiadással. A szövegeket a bécsi *Österreichische Nationalbibliothek Handschriften und alten Drucken*, az Országos Széchényi Könyvtár, a Kalocsai Főszékesegyházi

Könyvtár, valamint a grazi *Karl-Franzens-Universität Universitätsbibliothek*, és a szintén grazi *Steiermärkische Landesbibliothek* állományaiban leltük meg, vagy éppen az ott folytatott kutató-gyűjtő munka során figyeltünk fel rájuk. Továbbá Pray György letisztázott, de kéziratban maradt *Commentarius*aihoz, amelyek a *Taurunum* című kiseposzának történeti forrásai, a bécsi *Haus-, Hof- und Staatsarchiv*ban, valamint a *Magyar Országos Levéltár*ban juthattunk hozzá. A dolgozatunk szövegében idézett latin nyelvű szövegekről minden esetben vagy fordítást, vagy szoros tartalmi ismertetést adunk.

Mivel az évek folyamán bebizonyosodott, hogy a témában megjelent (egyébként nagy mennyiségű) kiadványokat a műfaji sokszínűség is jellemzi, így muszáj volt műfaji szűkítést tennünk a vizsgált szövegeket illetően. Így a dolgozat tárgyát csak az epikus és a lírai alkalmi költemények képezik. Továbbá, mivel a dolgozat nem egy konkrét műre vagy szerzőre koncentrál, hanem egy áttekintő, további kutatásokat megalapozó feladatot tűzött ki célként, így az értekezés terjedelmi korlátaira, valamint jellegére való tekintettel nem bocsátkozhatunk a tárgyalt művek részletes filológiai elemzésébe. A szerkezeti és tartalmi ismertetésen túl a következő téziseket helyeztük a vizsgálat középpontjába.

Először is azt (illetve annak okát is) szeretnénk igazolni, hogy a vizsgált korszakban II. József török háborúját valóban olyan kiemelt érdeklődés, és szinte példátlan lelkesedés kísérte, amely nemcsak egy doktori dolgozatban való feldolgozást, hanem később – akár az itt meghatározott irányvonalakon való – további kutatást is indokoltá tesz. Mindez persze nem meglepő, hiszen Belgrád hadtörténeti és szimbolikus szerepe a magyar és az európai történelemben ismeretes mint a keresztény Európa déli kapuja. A 15. századtól a vár sikeres védeése, illetve visszafoglalása a kereszténység megóvásának, bukása pedig a Bécset és Nyugat-Európát fenyegető pogány veszélynek szimbólumává vált.

Másodszor úgy gondoljuk, e művek legtöbbje nemcsak az irodalomtörténészek érdeklődésre tarthat számot, hanem sok esetben a történészek számára is releváns adatokat tartalmaznak, tehát történelmi forrásokként is kezelhetők. Ezt a feltevésünket a reflexív költészet tulajdonságaival, a történelemoktatás helyzetével, szerzőink történelmi és aktuálpolitikai-közéleti tájékozottságával, valamint a tudományágak differenciátlanságával indokoljuk. Ennek vizsgálatát az is aktuálissá teszi, hogy a (poszt)modern irodalom- és történetelmélet is élénken foglalkozik a *mikrotörténelem* tárgyán belül az irodalmi szövegek és a történelmi szövegek viszonyával.

Végül pedig figyelmet érdemel e munkák történelemszemlélete, azaz az egyes műveket és szerzőiket mennyire jellemez a Habsburg-hű (*aulikus*), a *nemzeti*, illetve az a *nemzeti-aulikus* szemlélet, amely szerint a Habsburg uralkodók mint nemzeti királyok uralkodnak

Magyarországon, azonban nemzeti voltak nem származásukban keresendő, hanem Magyarországért véghez vitt tetteikben, amelynek fontos része a középkori Magyar Királyság fénykorát idéző pogányellenes harcok a kereszténység védelmében. Úgy gondoljuk, e művek sokkal inkább még e történelemszemléleti dimenzióban mozognak, a felvilágosodás hatása, illetve a felvilágosult uralkodói eszmény nem játszik releváns szerepet e műveknél.

II. AZ ÉRTEKEZÉS SZERKEZETE ÉS RÖVID TARTALMI ISMERTETÉSE

Az értekezés I. fejezetében, egy rövid irodalomtörténeti áttekintés után, témánk elméleti háttérét alapozzuk meg, azt a kérdést a középpontba állítva, hogy e vizsgált szövegek, amelyekre alapvetően mint irodalmi alkotásokra tekintünk, kezelhetőek-e (tudományos) történelmi szöveggént. Úgy gondoljuk, amit a modern történetelmélet a történelmi szöveg irodalmiságában, illetve az irodalmi szöveg történetiségében, történelemhez való viszonyában keres, az a neolatin szövegeknek nemcsak a narratológiájában van jelen, hanem a szövegezésben is, sőt, amennyiben járulnak hozzá magyarázó jegyzetek, tovább erősítik a történetírói narrativitást. Mindemellett körbejárjuk még a *reflexív-önreflexív* költészet kérdéskörét, illetve a *litterae* fogalmának 18. századi értelmezését.

A II. fejezet történeti kontextusát képezi a III. fejezetben vizsgált szövegeknek. Dolgozatunknak nem feladata a várostromok bemutatása, katonai, stratégiai elemzése, új hadtörténeti eredmények publikálása, azonban úgy gondoljuk, hogy az értekezés közel negyedét alkotó áttekintés mindenképpen szükséges és elengedhetetlen az 1789-es belgrádi győzelem jelentőségének és a feldolgozott szövegeknek a megértéséhez. A magyar szakirodalom II. József török háborújával – főként hadtörténeti szempontból – monografikus mélységben utoljára csaknem nyolcvan évvel ezelőtt foglalkozott, míg az osztrák szakirodalomban mintegy száz évre kell visszanyúlni. Fejezetünkben – kifejezetten a feldolgozott szövegek megértéséhez szükséges eseményeket, személyeket, adatokat helyezve a középpontba – az azóta megjelent magyar és külföldi tanulmányokra, könyvrészletekre is hivatkozva foglaljuk össze a vár történetét, különös tekintettel a törökellenes harcok során játszott szerepére.

A II.1. fejezet az 1739-es belgrádi békéig tekinti át Belgrád történetét. Röviden kitérünk a vár stratégiai jelentőségére, majd Belgrád szimbolikájának kiindulópontját, Hunyadi János 1456-os győzelmének jelentőségét vázoljuk. Az ostrom részletesebb bemutatását azonban mellőzzük, hiszen Belgrád történetének talán ez a legjobban feldolgozott fejezete, viszont

utalunk a legfrissebb szakirodalomra. Az alfejezetben nagyobb szerepet kap az 1688-as és az 1717-es ostrom, mivel ezekre az irodalmi recepcióban is többször visszautalnak. Az alfejezetben még megtalálható az ostromokat vezető győztes hadvezérek, II. Miksa Emánuel bajor választófejedelem és Savoyai Jenő rövid biográfiája, hiszen a Hunyadiak mellett rájuk is gyakran találunk utalásokat. Az alfejezetet az 1739-ben kötött belgrádi béke zárja, amellyel Belgrád ismét török fennhatóság alá kerül egészen II. József török háborújáig.

A II.2. fejezet három részben mutatja be az 1789-es ostrom közvetlen előzményeit. A II.2.1. fejezet II. József és II. Katalin szövetségénél időzik el. Véleményünk szerint a török háborút megelőző bő húsz év diplomáciai lavírozásainak és gyakran változó érdekszövetségeinek végigvezetése mindenképpen szükséges ahhoz, hogy megértsük II. József orosz orientációját és az újabb török háborút kiváltó indítékokat. A II.2.2. fejezet Alvinczy József keveset emlegetett ostromkísérletét mutatja be, míg a II.2.3. fejezet az 1788-as és az 1789-es hadjárat évi eseményeit foglalja össze, amelyek következtében a belgrádi ostrom későbbi főszereplőjét, Laudon tábornagyot a császár visszahívja a szolgálatba, majd több kisebb vár sikeres ostroma után (amely győzelmekre szintén számos alkalommal történik utalás) megkapja a főparancsnokságot. Ebben az alfejezetben röviden kitérünk Laudon életrajzára, valamint többször utalunk Coburg tábornagy és a galíciai hadtest sikereire is, amelyekről szintén gyakran esik szó a feldolgozott szövegekben.

A II.3. fejezet Belgrád ostromát mutatja be, a II.4. fejezetben pedig három olyan esemény kerül a középpontba, amelyekre (az adott mű pontos keletkezési idejétől függően) szintén gyakran történik utalás a tárgyalt költeményekben. Nevezetesen Laudon tábornagy a belgrádi győzelmet ünneplő pesti diadalmenete, a török háború során elfoglalt területek visszaadását ratifikáló porosz-osztrák reichenbachi egyezmény, valamint a törökökkel kötött szisztovói béke, amellyel Belgrád történetének utolsó magyar (illetve császári) fennhatóság alatt töltött időszaka zárul le.

A III. fejezet adja dolgozatunk gerincét, terjedelmét tekintve több mint felét. A fejezetben bemutatott művek áttekintését az értekezés végén mellékletként elhelyezett táblázatos összefoglaló segíti. A III.1. fejezetben rövid válogatást adunk a magyar nyelvű, illetve a magyarországi neolatin irodalom II. József török háborújára reflektáló kisebb műveiből, bizonyítva ezzel az 1789-es belgrádi ostrom irodalmi recepciójának gazdagságát. A III.1.1. fejezetben az ismertebb – és feldolgozottabb – már magyarul verselő szerzők (Csokonai Vitéz Mihály, Baróti Szabó Dávid, Szentjóbí Szabó László, Fazekas Mihály, Virág Benedek) mellett például Gvadányi Józsefnek egy, ismereteink szerint modern kiadással nem rendelkező művénél idézünk el hosszabban, amely fontos lépcsőfokot jelent, mintegy

átmenetet képez a témában írott latin és magyar nyelvű költemények között. A III.1.2. fejezetben hasonló válogatást nyújtunk a neolatin irodalmi hagyományokat követő költeményekből (például Simonchich Ince, Radlinger János, Hannulik János, Michael Denis), míg III.1.3. fejezetben Tertina Mihály *Carmen epicum*-át mutatjuk be. A fentebb már említett okok miatt a művet csak röviden, alfejezetként tárgyaljuk, azonban téziseinket a középpontba helyezve felhívjuk a figyelmet a mű fontosabb jellegzetességeire, illetve olyan, eddig nem hangsúlyozott tartalmi elemet is vizsgálunk, mint például az *indigenatus* és a *nemzeti-aulikus* történelemszemlélet viszonya.

A III.2. fejezetben Pray György *Taurunum* című kiséposzát vizsgáljuk. Bár Pray György élete és munkássága viszonylag jól ismert, mind a *Commentarius*ok több száz oldalnyi kéziratos szövege, mind a *Taurunum* című kiséposz a mai napig kiadatlan és feldolgozatlan. A III.2.1. fejezetben – mintegy a *Taurunum* előtörténeteként, valamint forrásaként – foglaljuk össze a titkos császári megbízás, illetve a *Commentarius*ok keletkezésének történetét, annak körülményeit, valamint összefoglaljuk e kötetek fontosabb ismérveit. A III.2.2. fejezetben foglalkozunk a kiséposz szerkezeti és formai felépítésével, valamint áttekintjük a költői főszöveg lényegesebb tartalmi elemeit. Nagyobb hangsúlyt kapnak viszont a lábjegyzetek, amelyek segítségével megpróbáljuk illusztrálni Pray György munkamódszerét, valamint áttekintést adni a kiséposzhoz használt forrásokról, illetve bizonyítani a kapcsolatot a *Commentarius*ok és a *Taurunum* között.

Végül a III.3. fejezetben Joachim Hödl elégiagyűjteményével, illetve értekezésünk témájának szempontjából releváns elégiáival foglalkozunk. Mivel a szerző és elégiagyűjteménye szinte teljesen ismeretlen a szakirodalom számára, ezért a III.3.1. fejezetben megkíséreljük felvázolni Hödl életútját. Mindaddig csupán a Backer–Sommervogel-féle lexikon (illetve az ennek adatait átvevő Szinnyi József lexikona) szolgált néhány, részben bizonytalan adattal, valamint műveinek felsorolásával. Bár továbbra is maradtak homályosabb, kevesebb adattal rendelkező életszakaszok, az elmúlt években jelentősen sikerült bővítenünk Hödl biográfiáját, melyhez részben maga a költő szolgáltatott információkat (a tárgyalt elégiagyűjtemény második könyvének záró, *Epistola ultima* című elégiájában, valamint egy későbbi, a campoformioi békének örvendő művének bevezetőjében), részben a grazi jezsuita gimnázium regiszterei, illetve LUKÁCS László SJ katalógusai segítettek. Legújabbban pedig SZILAS László SJ 2016-ban digitális formában kiadott lexikona szolgált néhány fontos, eddig ismeretlen adattal. A III.3.2. fejezetben az elégiagyűjtemény szerkezeti és formai felépítésével foglalkozunk, amely egy sajátos ovidiusi formát (illetve pontosabban egy, a 18. század elejére jellemző, a heroida-eposzokat követő vergiliusi-ovidiusi

formát) tár elénk. Alaposabban megvizsgálva azonban számos kérdés merül fel a kötetkompozíció tekintetében, néhány elégia elhelyezése, illetve a harmadik könyv látszólagos különállósága miatt. Értekezésünk témája tekintetében az első könyv hét elégija a releváns, amelyekkel a III.3.3. fejezetben foglalkozunk. A versek részletes értelmezésével a szorosabb tartalmi ismertetésen túl bemutatjuk, hogy Hödl hogyan követi az ovidiusi, illetve az antik hagyományokat, milyen, a neolatin hagyományoknak megfelelő költői eszközöket, képeket használ, illetve rámutatunk a fontosabb hasonlóságokra és különbségekre a Pray-féle szöveggel. Továbbá kitérünk történelemszemléletére, valamint arra, hogy a műből az irodalmi eszközök lefejtésével milyen történelmi eseménysort ismerhetünk meg, ezeket az eseményeket hogyan súlypontozza, illetve hatásukra miként reagál.

III. AZ ÉRTEKEZÉS EREDMÉNYEI

Értekezésünkben egy olyan, meglehetősen terjedelmes, főleg korabeli kisnyomtatványokként fellelhető szövegcsoporthoz vizsgáltunk, amely mind a magyar, illetve a magyarországi neolatin irodalom, mind a nemzeti nyelvű irodalom történetének egy eddig részben feltáratlan és feldolgozatlan szegmensét képezi. Láthattuk, még a műfaji szűkítés ellenére is, hogy II. József török háborúja mennyire gazdag és sokszínű latin (illetve nemzeti nyelvű) irodalmi recepcióval rendelkezik. E művek beemelése és helyüknek kijelölése az irodalomtörténetben további jelentős adalékokkal szolgálnak e kettős, latin és nemzeti nyelven egyaránt megnyilvánuló korszak megismeréséhez, árnyalásához.

Dolgozatunk alapján azt a tézisünket is igazolni látjuk, hogy e szövegek jelentős része történelmi forrásként is kezelhető, hiszen már a legtöbb esetben (az adott költemény többek között műfaji sajátosságaitól, illetve a szerző céljától is függően) már a költői szöveg narratívájában is találunk olyan történelmi utalásokat, adatokat, amelyek a múlt, vagy a szerző jelenének történeti eseményeire reagálnak. Tehát ezeknek az irodalmi szövegeknek történelmi szempontból sem elhanyagolható a jelentőségük. Ez kiváltképpen igaz azoknál a műveknél, amelyek több-kevesebb magyarázó lábjegyzetekkel egészülnek ki, lehetőséget adva ezzel a szerzőnek, hogy akár történelmi dokumentumokkal (forrásokkal) támassza alá mondanivalóját. A lábjegyzetekben és/vagy a főszövegben azonban nemcsak, egy-egy téma makroszemléletű áttekintését találjuk, hanem gyakran mikrotörténeti adatokat tudhatunk meg például eseményekről vagy éppen személyek biográfiájából.

Szintén dolgozatunk új eredményeihez soroljuk a *nemzeti-aulikus* történelemszemlélet vizsgálatát és bemutatását, illetve megfigyelhettük azt is, hogy a kor alkalmi költeményei még az *aulikus* és a *nemzeti* szemlélet rendszerében helyezhetőek el (kiváltképpen igaz ez a még az önreflexivitást nélkülöző munkákra).

Fontosnak tartjuk kiemelni az irodalomtörténeti, történelmi és művelődéstörténeti megállapítások mellett az egyes szerzői életművek feltárásában elért eredményeket. Pray György történetírói és neolatin költői munkássága régóta tarthat számot a kutatók érdeklődésére, mégis a dolgozatunkban bemutatott, e kései korszakában keletkezett művek mélyebb feltáró-elemző vizsgálata eddig elmaradt. Reméljük, a vonatkozó fejezetben sikerült hozzájárulni az egyébként hatalmas Pray-életmű megismeréséhez, illetve megalapozni e művek további feldolgozását. Úgy gondoljuk, a kiseposz bemutatása, jellemzése az egyes példákon keresztül, illetve a *Taurunum* és a *Commentarius*ok kapcsolatának szemléltetésével és bizonyításával irányt mutathatunk egy későbbi kritikai kiadás elkészítéséhez.

Joachim Hödl személye és életműve eddig szinte teljesen ismeretlen volt a magyarországi neolatin irodalom történetében. Szintén dolgozatunk eredményeihez tartozik, hogy sikerült kielégítő módon rekonstruálnunk a költő életútját, továbbá, hogy művei közül bemutattuk a Belgrád-témában írt elégiagyűjteményét és a vár 1789-es ostroma szempontjából releváns elégiáit. A fentebbi két, terjedelmét és jelentőségét tekintve kiemelkedő mű mellett értekezésünkben olyan szerzők munkásságát is tovább árnyaltuk, mint például Tertina Mihály vagy Gvadányi József.

Mivel úgy gondoljuk, hogy dolgozatunkban több vonatkozásban is alap kutatásokat végeztünk, ezért a dolgozat számos lehetőséget és irányt kínál a feldolgozás folytatására (amelyeket szükségesnek is tartunk és természetesen a jövőben is szeretnénk folytatni). Eddigi munkánk alapját képezheti egy olyan nemzetközi kutatási projektnek, amely nemcsak II. József török háborújának latin és magyar nyelven született, hanem a más nemzeti nyelveken megjelent recepcióját is beemeli a kutatásokba, akár más műfajokat (például röplapokat, iskoladramákat) is vizsgálva.

Dolgozatunk szintén kiinduló pont lehet a más történelmi eseményekhez kapcsolódó alkalmi költemények összegyűjtéséhez és vizsgálatához, ilyenek lehetnek például a korábbi törökellenes visszafoglaló háborúk, a napóleoni háborúk, a Szent Korona 1790-es hazahozatala, vagy a nemesi *insurrectiók*.

Pray György kéziratos *Commentarius*ainak, valamint a *Taurunum* című kiseposznak modern szövegkritikai kiadása, valamint kettőjük kapcsolatának szisztematikus feltárása szintén hatalmas, de nélkülözhetetlen feladat (illetve még bekapcsolható Pray másik, szintén

feldolgozatlan, *Taurica* című kiseposza is). Sőt, mint láthattuk, Pray más történeti munkái is relevanciával bírhatnak. Ha ezt az értekezést csak Pray Györgynek szenteljük, akkor is a feladat meghaladta volna dolgozatunk kereteit, de – ahogy fentebb is jeleztük – mindenképpen szeretnénk további lépéseket téve folytatni ezt a munkát is.

Végül ne feledkezzünk meg Joachim Hödl életművéről sem, amelynek még feltáratlan darabjai (az elégiagyűjtemény további két kötete, beleértve a harmadik könyv önálló megjelenését is, illetve a fellelhető más alkalmi költemények – például a napóleoni háborúk, vagy a nemesi *insurrectiók* témájában) szintén érdemes a további feldolgozásra.

IV. AZ ÉRTEKEZÉS TÉMÁJÁHOZ KAPCSOLÓDÓ PUBLIKÁCIÓK, KONFERENCIA-ELŐADÁSOK

Tanulmányok:

1. *A hős Laudon tábornagy és Belgrád 1789-es visszafoglalásának emlékezete Hödl Joachim latin disztichonjaiban* = TÓTH Sándor Attila, TÓTH Sándor Máté, „Hirdetjük: kivirult az ősz latin nyelv!”. *Tanulmányok a neolatin irodalmi hagyományt követő néhány 18. századi szerzőről*, Gradus ad Parnassum, Szeged, 2010, 153–172.
2. *Diadal a kudarcban: Belgrád vára és Laudon tábornagy II. József török háborújának forgatagában, valamint a Hadi és Más Nevezetes Történetek néhány tudósításában* = *Kutatások az Eötvös József Főiskolán 2010*, Eötvös József Főiskolai Kiadó, Baja, 2010, 165–184.
3. „*Primae fac ut alea pugnae vertat fausta tibi famae ventura relinque bella gerenda tuae*”. (*Hősök és csaták a neolatin jezsuita költészetben – Adalékok a jezsuita Ubertino Carrara az 1697-es zentai csatát megörökítő művéhez*) = *Historia Ecclesiastica*, szerk.: Martin JAVOR, Prešov, 2013/2, 47–68.
4. „*Quis sim, quis fuerim, paucis Te Musa docebit*”. *Hödl Joachim a misszionárius, plébános és neolatin versköltő – Fejezetek egy 18. századi jezsuita életéből* = *Ünnepi kötet Dr. Molnár Imre egyetemi tanár 80. születésnapjára*, szerk.: JAKAB Éva, POZSONYI Norbert, SZTE ÁJTK, Szeged, 2014, 457–471.

5. *Uralkodók, hadvezérek, csaták. Történelmi témák a 18. századi magyarországi neolatin költészetben* = *Humanista történetírás és neolatin irodalom a 15-18. századi Magyarországon*, szerk.: BÉKÉS Enikő, KASZA Péter, LENGYEL Réka, MTA Bölcsészettudományi Kutatóközpont Irodalomtudományi Intézet, Bp., 2015, 187–194.
6. *Irodalmi köntösbe rejtett történelem(?) Pray György Taurunum című kiseposzának szövegszintjei* = *Scientiarum miscellanea. Latin nyelvű tudományos irodalom Magyarországon a 15-18. században*, szerk.: KASZA Péter, KISS Farkas Gábor, MOLNÁR Dávid, Lazi Könyvkiadó, Szeged, 2017, 159–166.

Szövegkiadás:

TERTINA Mihály, *Latin nyelvű költeményei*, közléteszi: TÓTH Sándor Attila, TÓTH Sándor Máté, Gradus ad Parnassum Könyvkiadó, Szeged, 2011. (B/5 196 p.)

Nemzetközi és országos előadások:

1. *Lateinische Staatssprache – ungarische Nationalsprache: Zeitschriften auf Latein um die Jahrhundertwende des 18-19. Jahrhunderts für die Sache der ungarischen Sprache*. Előadás a Ludwig Boltzmann Institut „Latin, National Identity and the Language Question in Central Europe” című konferenciáján, Innsbruck, 2012. december 13-15.
2. *Laudon tábornagy és Belgrád visszafoglalásának emlékezete Hödl Joachim latin disztichonjaiban*. Előadás a Magyarországi Neolatin Egyesület 2012. évi konferenciáján, Budapest, 2012. december 17-18.
3. *Uralkodók, hadvezérek, csaták – Történelmi témák a 18. századi neolatin költészetben*. Előadás a „Humanista történetírás a XV–XVII. században – a XVIII. század magyarországi latin nyelvű irodalma (I. Neolatin konferencia)” című konferencián, Szeged, 2013. november 7-9.
4. *Laus Laudonis – Ein in Vergessenheit geratener neulateinischer Dichter: Hödl Joachim, der Belgrad und den Feldmarschall Laudon besang*. Előadás a XVIth International Congress of the International Association for Neo-Latin Studies (IANLS) „Contextus Neolatini. Neo-Latin in Local, Trans-Regional an Worldwide Contexts” című konferenciáján, Bécs, 2015. augusztus 2-7.
5. *Irodalmi köntösbe rejtett történelem(?) – Pray György Taurunum című kiseposzának szövegszintjei*. Előadás a „Latin nyelvű tudományos irodalom Magyarországon a 15–18. században (II. Neolatin Konferencia)” című konferencián, Szeged, 2015. november 5-7.